

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Cap. IX. Taciturnitas veri, quandonam vitiat dispensationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

Qui ut asseris, nobilis existis: ab illo: Qui, ut asseritur, nobilis existis: Vide etiam infra cap. 12. §. 5. num. 3. Nota denique, esse ex honestis familiis, verificari, si familia nullo turpitudinis vitio laboret & sic videtur Conrado, in praxi l. 7. c. 2. n. 118. posse servari.

CAPUT VIII.

Quandonam Dispensatio est subreptitia, atque adeo invalida?

Si in libello, quo Oratores, idest Dispensandi rogant Pontificem, ut dispenset in aliquo impedimento (idem die in petitione cuiuscunque gratiae à quoqueque Principe, &c.) sive data opera, sive per errorem taceatur aliquid, quod erat exprimendum, vel proponatur aliquid quod non ita se habet, sicuti proponitur, gratia, seu dispensatio sic concessa dicitur subreptitia, seu quod pro nobis idem est, obreptitia. Ita Sanch. lib. 8. mar. d. 2. n. 2. Moneta de commut. ult. voluntatum cap. 6. illa dicitur taciurnitas veri, haec falsitatis expressio, utraque nullam reddens, ipso facto, iuxta mox dicenda, dispensationem, seu gratiam. Gratiam, inquam, nam, ut Rescripta Iustitiae vitio subreptionis infecta nulla sint, debet praecedere exceptio partis. Cuius diversitatis rationem affert, explicatque rectè Sanch. l. c. n. 3.

2. Ut autem explicetur, quandonam hoc vitium subreptionis adfit? praemitte, causam, ob quam moveatur Pontifex, seu Princeps ad aliquam gratiam concedendam, vel esse finalem, vel esse impulsivam.

3. Finalis, quae etiam dicitur motiva in casu nostro est illa, quae non existente, non concederetur gratia, vel concederetur cum aliqua moderatione. (In aliis materiis lege Tiraquel. in rasil. Causa cessante: quando enim gratia cum aliqua moderatione conceditur, iam absolute non conceditur ea, quae petitur. Ita Filiuc. rasil. 10. p. 2. c. 10. n. 324.)

4. Impulsiva est illa, quae non existente, concederetur quidem gratia, ut habet Sanch. l. c. d. num. 8. Suar. de Voto l. 6. d. 27. n. 11. & quidem sine limitatione, sed non tam facile, tam promptè, tam citò.

Hic ita explicatis, Regula Generalis est, ut, Si surreptio sit circa causam finalem, hoc est, si Princeps motus fuit ad concedendam talem, vel tantam gratiam ex ea causa, quae verè non existit, gratia sit nulla: Si vero sit circa causam impulsivam, hoc est, si Princeps ex ea causa, quae verè non existit, motus solum fuit ad facile, vel cito dandam, valida sit gratia.

5. Adverte tria. Primum, hic locutionem esse de veritate, & falsitate pertinentibus ad gratiam; si enim ad gratiam per se non pertineant, nec connexionem cum gratia, quae petitur, habeant, illam non variant. Exempla duo solent affert.

Aliquis Clericus malis imbutus moribus petit Beneficium Ecclesiasticum ab Episcopo, tacens ejusmodi suos improbos mores, & forè Concubinatum quæ si scivisset Episcopus, Beneficium ipsi non contulisset; contulit tamen, & profecto validè. Rursus: Quidam verè pauper postulat à te stipem, cum sit homo improbus, & forè haereticus; hæc tamen ipse nequaquam patefacit, elemosinamque à te recipit, validè recipit, quamvis, si tu novisses eum, esse haereticum, omnino repulisses. Ratio autem horum est, quia, tum illius Clerici, tum hujus pauperis delicta & mores per se non pertinent ad Beneficii, vel elemosynæ concessionem; collatio enim Beneficii solum per se respicit habilitatem, elemosyna indigentiam personæ. Simile quid igitur in casu nostro.

6. Secundò, quando ius requirit, ut in concessione alicuius gratiae exprimat aliquam rei circumstantiam, vel qualitas, hæc profecto, si non exprimat, etiam si levis momenti sit, subreptitiam facit, atque adeo nullam gratiam. Ita colligunt Doctores, ut Sanch. lib. 8. marim. d. 12.

Pars I. 11.

num. 12. Castrop. t. 1. rasil. 3. d. cap. 16. §. 4. num. 5. sine, ex Sacro Textu, C. Si motu proprio De prabendis in sexto. in quo pronuntiatur subreptitia concessio Beneficii, quia impetrans tacuit, se habere Beneficium exiguum, quamvis, si Pontifex id scivisset, cum eadem fere facilitare illud aliud concessisset. Sed, quia id erat explicandum ex lure, nunquam re ipsa Pontifex concedere, sine illa expressione praesumitur.

7. Tertiò, si silentium alicuius veritatis sit solum causa impulsiva concedendi gratiam, non obstat validitati, quando bona fide illa veritas taceatur, ut omnes docemus. At nec obstat, quando mala fide, hoc est, quando eadem solum impulsiva taceatur consulto, ad evitandam difficultatem concessionis à Principe impetrandæ, docet Sanch. l. c. n. 74.

Hæc breviter de his universaliter dicta sufficiant; nam, quæ in particulari iam dicentur in nostra materia Dispensationum Matrimonialium, sive de Taciurnitate veri, sive de Expressione falsi, rem totam clarius explicabunt.

CAPUT IX.

Taciurnitas veri, quandonam in particulari vitiat Dispensationem?

Nullo expeditiori modo huic titulo fieri satis potest, quam ea percurrendo, de quibus in nostra re solet esse dubitatio; quod iam aggredior sigillatim.

§. I. Quando taceatur repulsa, aliàs data.

Titius rogavit Pontificem, ut dignaretur, concedere dispensationem, qua possit ducere, v. g. consanguineam. Pontifex abnuvit, repulitque Oratorem. Iam, si rursus vellet Titius rogare Pontificem, opusne habet huiusmodi repulsam exponere, immo, & repulsas si pluries citavit, & repulsus pluries fuit, ne Dispensatio forte concedenda, sit subreptitia?

Respondeo, nequaquam, secundum Suar. de leg. l. 2. c. 22. Sanch. l. 8. mar. d. 22. n. 14. Castrop. t. 1. r. 3. d. 6. p. 16. §. 4. n. 1. Dian. p. 8. c. 13. resol. 54. alios citans: id opus esse, quia, qui dictas repulsas tacet, neque contra jus vllum facit, neque contra stylum Curiae, & ex alia parte jam tota, integraque causa Pontifici aperitur, ut suppono, quam solum respicit Pontifex, nihil laborando de data repulsa. Idem dic de aliis Principibus, ad quos pertinet gratias concedere, idque etiam, si nova causa non superaddatur, quicquid dicat Menoc. apud Sanch. l. c. Neque enim verum est, quod ipse assumit, nempe Pontificem, si recordaretur repulse gratiam non concessurum, non, inquam, verum est, quin immo praesumendum est, concessurum facilius ex multiplicatione precum, quibus majus Oratoris desiderium, & forè major necessitas indicatur.

3. Quid si Superior, v. g. Pontifex negavit gratiam? Possumus tacendo repulsam Superioris, exposcere eandem ab Inferiore, v. g. ab Episcopo in iis casibus, quibus potest, & Inferior?

Respondeo, Potes, testibus Suar. & Castrop. l. c. quia militat eadem ratio num. preced. dicta. Scio id negari à Sanch. l. c. d. 14. n. 5. quia (inquit) Superior per illam repulsam tollit potestatem ab Inferiore, quoad eandem gratiam: scio, inquam, hoc, sed certè id gratis videtur dictum.

4. Multo magis Inferior poterit dispensare (sanè ex causa) in iis, quæ ipse potest, licet sciat Superiorem non solere, nec velle in illis dispensare id, quod idem Sanch. negare non potuit, quia multo minus praesumitur Superior in iis ab Inferiore potestatem tollere.

5. Quod dictum est, extende (ut id hac occasione scias) ad ceteros Superiores Regulares: neque enim ex eo, quod licetiam mihi Religioso alter Superior, sive æqua-

O 2 lis,

lis, five major denegavit, obligor eam repulsam exprimere alteri aequali, vel inferiori, ut licentiam eandem mihi concedat. Quod, si in Regulis Societatis Nostrae dicatur, ut Subditus passus repulsam, eam, & ejus causam explicet alteri Superiori, si ab eo eandem postulat, consilium id est, & directiva instructio, non autem forma ad invalidandum licentiam, ut signate per nostra Societate docet B. ad in. *secl. l. 6. q. 12.*

§. II. Quando tacetur dispensatio, aliàs concessa.

1. **H**ic fermo est, quando secunda dispensatio, quæ
ponitur, est in eadem materia. Si enim in diversa
omnes, ut Suar. de leg. l. 6. n. 23. Sineh. l. 8. m. d. 2.2. n. 5.
Castrop. l. c. n. 3. aliquæ conveniunt, opus non esse, me-
minisse prioris. Fac, v. g. te impetrasse dispensationem
illegitimi Natalis Beneficium acquirendum, deinde
verò velis obtinere dispensationem Voti Religionis as-
sumende, quod tu fortè emiseras, non obligaris memi-
nisse illegitimi Natalis dispensationem, cum hæc sit ab
illa diversa, nec in ullo hanc officere possit, illam ta-
cuisset.

2. Rursus sermo non est, quando prior dispensatio fuit propter aliquem defectum nulla; hujus enim mentionem facere, quando eandem impetrare validam velis necesse non est; Ita Sanch. l. 8. *matr. d. 22. c. 1*. Vide Texedam ap. Dianam p. 8. *tr. 3. ref. 9*. siquidem, si nulla fuit, nullum nunc effectum parere potest iuxta regulam *Luris, Reg. Non praestat, de Regul. Juris in sexto*; nec enim praestat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. His habitis,

3- Statue Regulam hanc. Quoties cognitio concessa in eadem materia dispensationis rationabiliter impedire dispensantem ad concedendam secundam dispensationem, toties ejus mentio fieri debet, quando hæc secunda petitur, ne gratia sit subrepticia: Quoties verò non impediret, non debet. Ratio Regulæ, est, quia si secus involuntariè concederetur gratia, atque adeo nulliter. Tunc autem rationabiliter impedire conbiberet, quando maior est gratia, concessæ posteriori posita concessione prioris, quàm, hæc non posita. Cujus ulterior ratio est, quia concedens, ut voluntariè concedat, in gratiæ substantiam debet cognoscere, teste Castrop. l. c. n. 5. cum Suar. & Pont. quantitatem gratiæ, quam concedit: in id enim, quod non cognoscitur, voluntas nostra ferri non potest.

4. Sed explicemus, Regulam per exempla frequentia in re nostra, hoc est in dispensationibus Matrimonialibus.

Exemplum primum. Antonius obtinuit à Pontifice dispensationem ducendi Bertam consanguineam, deinde vult ducere aliam consanguineam, nempe Catharinam, obligaturne priorè dispensationem exponere Pontifici, ut valida sit hæc posterior?

5. Responſo. Si prior diſpenſatio, quoad Bertram, adhuc viget, quia, v. g. Antonius murato conſilio vult aliam conſanguineam, v. g. Catharinam ducere, obligatur prioris mentionem facere, quia, ex Regula data, ejuſ conſeſſo, dum adhuc viget maxime impedimentum Pontificem non ſecundam concedat, nunquam enim ipſam exorbitantem, & magnam gratiam concedere intendit, ut quiſ habeat poteſtatem, ſeu libertatem ducendi hanc, vel illam conſanguineam.

6. Si verò prior dispensatio effectum habuit, & iam cessavit, (ut, si Antonius duxit iam Bertam, sed nunc est mortua, vel etiam, non quidem illam duxit, sed nunc pariter modo est mortua, vel Professionem solemnem emisit, unde inepta est ad Matrimonium) non opus habet Antonius, ut habet Sanch. l.c.n.13, Castrop. l.c.n.7. Perez d. 46. sect. 1. n.5. ap. Dian. p.8. r.3. ref.55. petendo secundam dispensationem cum Catharina, prioris dispensationis meminisse, quia cum illa iam cessaverit, impedire non presumitur Pontificem, ne ex nova rationabili causa novam dispensationem, quasi requisitam ab illa nova

causa, concedat; id enim non est concedere plures
penfationes simul, sed pluries, dispensationes
unam post aliam, quod certè vult.

7. Inquires. In casu quo non cessavit, & com-
eius mentione impetretur secunda, quandoquidem
utra debet esse invalida, quam illa erit, prior
Prior?

8. Respondeo. Sanch. l. 8. matr. d. 22. n. 19. potest
 aliam fore priorem quia Pontifex non intendit
 dare posteriorem, nisi priore exclusa, quam intencio
 nunciat Antonius dum posteriorem priorem

9. Verum ego non video, quia ratione Pontificis non
dat priorem, dum illius non recedatur, cum ea ratione
tatem non concedendi polliorem, nisi intelligatur
ab ipso exclusa prior. Nec item video, quia ratione
renunciatur Antonius, quia nullum adum recedendi
facit, immo etiam si faceret nulla esset renuntiatio
nec à Pontifice acceptaretur, ut de omni simili
ciatione docet idem Sanch. l. 3. m. d. 3.

10. Melius ergo Castrop.^{n.t.} tr. 3. l. 6. p. 26. 4. v. 1. Snar. Pont. II. cc. cum aliis sustinet, invalidam fore potestatem, quia nunquam Pontifex intendit potestatem concedere, quando persistit prior, ne tantum concilio libertatem, &c. ut dictum est n. 6.

11. Exemplum secundum. Titus impetravit dispensationem de impedimento Criminis ob uxoricidium. Deinde, commisso iterum eodem crimine, petit hanc dispensationem de secundo Vxoricidio, oblationem facere probris dispensationis?

12. Respondeo Obligari, ut habet Sanchez l. 2. n. 2. p. 2. cap. 10. c. n. 7. Pont. l. 8. c. 17. cum dicitur nullitas posterioris indicis dispensationis. Ratio est quia non impedit Pontificem, ne secundum concedat, nam hoc difficultus est, secundo delicto gratiam concedere, quod primum; Vnde ut videatur, iam Pontifex vult remittere iterum, debet immoferre, et ante, quam remissionem concesserit. Nam recte monet Textus l. 1. c. 6. q. 1. cap. 1. audient. V. Tiraq. de pen. temperant. causa 19. & Sanchez loc. c. n. 2. Remissionem venia criminis, qui commissi non habebunt. Intellige in ordine ad Principatum tertium, & ad has extrinsecas gratias à Principe conditi solitas; aliud enim elicit coram Deo pro veritate

15. Filius, *17. 10. p. 2. de mar. num. 11.* postquam ista doctrina meminit, quia scilicet dispensatio propter necessitatem dei explicari debeat in petitione posterius, addit haec verba: (*sed hoc non puto receptum.*) Certè voluisse, non tam ieiune id dixisse, sed confirmasse voluisse, ego possem à mea resolutione, aliqua tandem ratione, discedere.

14. Exemplum tertium. Seius ligatus Voto Calit
obtinuit dispensationem, ut posset Matrimonium
trahere semel tantum. Contraxit sed mortis causa
iterum uxorem ducere & quia Votum redit, debet
terere novam dispensationem. Inquit, ut huc non
pensatio non sit fubreptia, debetne mentionem
re prioris?

15. Respondeo cum Castrop. l. c. n. 3. & 7. esse
probabile, nequaquam debere. Ratio ducitur ex
his num. 6.

16. Exemplum quartum. Caius obtinuit dispensationem docendi quandam suam confanguineam, sed non dubium, seu feropulus illi suboritur, an ea dispensatio sit omnibus expensis legitima, quare supplicet deinde sibi dispensetur a Pontifice pro eadem confanguinitate debetne prioris dispensationis meminisse?

17. Respondet, non debet, si credatur Caltrop. *Acc.*
Sanch. *l. c. n. 15. 16.* quia si prior est valida, posterior
est necessaria, si autem eadem prior est nulla, cum nulla
nullum effectum habeat, perinde est, ac impetratio non
fuisse. Addit Sanch. *l. c.* præsertim, quando postulat
petranda non est amplior, quam prior.

§. III. Quando taceatur, plura subesse impedimenta.

1. **P**luribus impedimentis laborat Caius, ne possit ducere Caiam? Est enim illius consanguineus, est illius affinis, Voto item Castitatis affectus, vel etiam habet impedimentum Criminis, vel est ex duplici stipite consanguineus, vel ex duplici capite affinis, &c. & interrogat, an simul hæc impedimenta proponere debeat Pontifici, an satis sit de illis sigillatim cum Pontifice agere, & distinctas obtinere de singulis dispensationes?

Respondeo, Probabiliorem eam sententiam vocat Sanchez lib. 8. *matrim.* d. 23. num. 1. quæ sustinet, satis esse sigillatim, quia nullibi imposuitur est hoc onus exponendi simul omnia, cum satis sit, afferre causam, quæ persuadeat circa unam dispensationem, & hanc obtinere, & hanc alius separatim, sicuti potest obtineri, & haberi Absolutio unius Excommunicationis, relicta alia, quam quis forte etiam habet.

2. Communior tamen, & probabilior sententia, & ab ipsa praxi, ut habent Sanch. loco cit. num. 2. Castrop. loc. cit. n. 11. Suar. de legibus, lib. 6. cap. 24. Pont. lib. 3. c. 17. §. 3. G. Hurtad. d. 26. diff. 6. Layman. Santarell. Dian. apud Averl. *quest.* 19. *sect.* 5. *vers.* Oportere, firmata docet, opus esse, ut exponantur omnia, nempe, ut Pontifex cognoscat qualitatem, & quantitatem gratiæ, quare concedit, ut inper in simili dictum est. Non est igitur ratio, quasi non possit concedi una dispensatio sine alia; potest enim, sicuti de Absolutione Excommunicationis dictum est, sed propter rationem iam dictam, cum certum sit, longè maiorem gratiam fieri uni tibi, si Pontifex duo, vel tria impedimenta auferat, quàm, si unum. Quare siue ex ignorantia non omnia exponantur, siue impedimenta solum impedientia sunt, vel dirimentia, debebunt simul Pontifici proponi.

3. Prædicta communis sententia temperatur tribus modis; Nam Primò, si unum impedimentum, v. g. consanguinitatis, debet quidem a Pontifice dispensari, sed aliud potest alia via tolli, quàm per dispensationem Pontificiam, quale est Votum Castitatis simplex, quod (si non fuit post pubertatem ratificatum, potest per irritationem a parte tolli, vel quale est impedimentum a sponsalibus, quod potest mutuo consensu sponzorum auferri) tunc non erit tibi necesse hoc impedimentum alia via amovibile manifestare Pontifici; poteris enim consanguinitatem solum exponere, de qua illa dispensationem obtinere, deinde vero, (poteras & antea) Votum, vel sponsalia illis aliis viis a te tollere.

4. Quod, si velis, ut utrumque impedimentum tibi Pontifex dispense, utramque simul aperire debes iuxta nostram sententiam probabiliorē num. 2. explicatam. Et vides rationem? Ut utrumque dispense Pontifex (quæ est maior gratia) debet cognoscere simul utrumque, quo scilicet videat, an tantam gratiam velit concedere. At quando ipse unum tantum impedimentum dispense (aliud enim alia via aliis a te tollit) satis est, si unum ipse cognoscat, quia ipse unam gratiam facit.

5. Scio, eundem Sanchez lib. 8. *matrim.* d. 23. num. 4. docere, quando unum impedimentum est Votum, & aliud est alterius generis, v. g. consanguinitatis, te posse separatim a Pontifice obtinere dispensationem Voti, non facta mentione consanguinitatis, & deinde obtinere dispensationem consanguinitatis, non facta mentione Voti, sed non contra prius dispensationem consanguinitatis, & postea, Voti.

6. Scio Castropalium t. 3. *tract.* 3. d. 6. p. 16. §. 4. num. 12. distinguere, & docere, quando dispensatio unius impedimenti habet alium effectum, quàm habilem personam reddere ad Matrimonium, (qualis est dispensatio Voti Castitatis, quæ habet alios effectus v. g. non peccare contra Religionem fornicando, &c.) posse, tacito altero, separatim prius Voti dispensationem obtinere, & deinde dispensationem consanguinitatis, at non contra, prius

Pars III.

consanguinitatis, & deinde Voti, quia dispensatio consanguinitatis tendit ad faciendam habilem personam ad Matrimonium, & ad nihil aliud, seu nullum alium effectum habet, nisi personam habilem ad Matrimonium facere.

7. Scio Coninch. d. 33. num. 74. & 75. alio modo distinguere, ac dicere, quando duo, vel plura impedimenta sunt quodammodo ejusdem rationis facientia maiorem indecentiam in Matrimonio, ut sunt duæ consanguinitates, vel duæ affinitates, vel altera consanguinitas, altera affinitas, &c. debere simul exponi Pontifici: at verò, quando sunt diversæ omnino rationis, qualia sunt cognatio, & Votum, non esse necesse simul exponere, nam, vel unius, vel alterius dispensatio (ait) obtineri, tacito altero ex his, poterit.

8. Scio, inquam hæc, quæ distinctius apud eosdem legi possunt, sed ego tibi Lector, proposui viam tut. m. & minus scrupulis obnoxiam, nempe, quando impedimentum, quod potest alia via tolli, illa alia via tollere intendis, non obligaris illius mentionem facere, at quando intendis, ut eadem via idem Superior utrumque tollat ad finem contrahendi Matrimonium, certè obligaris. Et ratio est iam dicta, quia tunc Superior maiorem, & ampliorem gratiam concedit.

9. Temperatur Secundò, prædicta communis sententia. Nam, si forte unum impedimentum includitur in alio, sufficit, ut vult Sanchez lib. 8. *de matrim.* d. 24. num. 38. si solum hoc aliud explicetur: sed adverte, id in uno tantum casu posse contingere, ut cum Sanch. rectè notat Averl. *quest.* 19. *sect.* 5. *vers.* Secundo si inter, nempe, si tu labores impedimento publicæ honestatis cum Berta, v. g. ex eo, quod habuisti Matrimonium ratum, vel sponsalia cum ejus olim vivente Sorore, & deinde exponas Pontifici aliud impedimentum affinitatis, quod cum eadem Berta contraxisti ex eo, quod Matrimonium consummasti cum eadem ejus Sorore. In hoc ergo unico casu satis erit, exponere Pontifici hoc impedimentum affinitatis ex consummato Matrimonio confluentem, quia in hoc includitur dictum impedimentum ex Matrimonio rato, & ex sponsalibus, quæ certè supponuntur, præcessisse ad Matrimonium legitime consummatum. Quare, dum Pontifex illi dispense, dispense, & hinc, & quando committit alicui, ut dispense in illo, committit, ut, & dispense in hoc. Alium casum similem non inveniri iidem docent, nisi velis huc reducere, quando unus gradus coniunctionis includitur in alio. De qua infra c. 9. §. 2.

10. Temperatur Tertiò. Nam, si occurrat adesse in aliquo duo impedimenta, alterum occultum v. g. affinitatis ex copula fornicaria, vel crimen: alterum publicum, v. g. consanguinitatis, tunc ex benigna Pontificis mente nolentis hominem sua occulta crimina publice manifestare, satis erit, petere publice, & ita Averl. loco citato *vers.* Intra has rationes, (quod solet fieri per viam Dataræ (dispensationem impedimenti publici, v. g. dictæ consanguinitatis, tacito occulto, & deinde, secretè, (quod fit per viam Pœnitentiariæ) petere dispensationem occultam, v. g. dictæ Affinitatis, vel Criminis: Sed adverte, Pœnitentiario narrari debere publicum impedimentum, addendo, vel de illo impetratam, vel impetratam esse ab eodem Summo Pontifice dispensationem.

§. IV. Quando taceatur, Matrimonium fuisse contractum cum impedimento.

1. **P**etrus contraxit Matrimonium per verba de præseni cum Maria ejus consanguinea, quare nulliter contraxit. Nunq, siue ante consummationem, siue postea, (quo pacto commisit incestum) possit a Pontifice dispensationem huius impedimenti, obligatorie exponere, se cum dicto impedimento contraxisse, vel consummasse?

1. Respondeo. Si cum scientia impedimenti contraxit

(idem)

(idem dic, si contraxit cum quocumque alio impedimento, ut putat Averſa l.c. ſeſſ. 6. cum Sanch. l. 8. matr. d. 25. n. 24. & alibi, quicquid contrarium ſentiat Henric. l. c. 3. n. 8.) debet exponere, ſic ſe contraxiſſe, vel conſummaſſe, ſecus nullam diſpenſationem recipiet. Ratio eſt, quia Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 5. de Reſ. monet Pontificem, ne in hoc caſu diſpenſet (hoc eſt, ut diſculter diſpenſet) ad puniendam malam fidem ejuſ, qui ſic contrahere præſumpſit. Propter eandem rationem ſi quis Matrimonium contraxiſſet cum impedimento cognito (qualiter etiam eſt impedimentum abſentia Parochi, & Teſtium (ſub ſpe faciliſoris diſpenſationis, debet etiam hanc ſpem declarare, quia multo magis Tridentinum vult, ut in eo caſu non diſpenſetur. Et nota, explicandam Pontifici eſſe rem, ſicuti ſe habuit, hoc eſt, malam fidem fuiſſe, ex parte utriuſque coniugis, vel fuiſſe ex parte vnius tantum. Lege Averſam l. c. Ver. At ſi ex duobus, quicquid innuat in oppoſitum apud Dianam, p. 10. traſſ. 11. reſol. 44. ubi multa ad rem hanc.

3. At verò, ſi quis dictum Matrimonium in facie Eccleſiæ contrahit bona fide cum ignorantia impedimenti, poterit ejuſmodi contractionem tacere, quia ejuſmodi Matrimonium bona fide contractum diſpenſationi non nocet, nec difficiliorem eam reddit; immo, quia reddit faciliorem, conſilium tibi do, ut illud exponat, nam ſic facilius gratiam impetrabis. Verum adverte; Primò, quando ignorantia fuit craſſa, quamvis ſine temeritate, non poſſe te exponere poſitive Matrimonium bona fide contraxiſſe, id enim tunc falſum eſſet, ſed ſolum tibi nunc concederetur, poſſe negativè te habere, hoc eſt, te poſſe tacere, quia verè tunc non fuit contractum cum ſcientia, & præſumptione, quam præſumptionem, ac temeritatem vult punire Tridentinum.

Adverte Secundò, idem Tridentinum ſeſſ. 14. c. 5. de Reſ. matr. Averſa l. c. ſeſſ. 6. initio, velle, ut, qui Matrimonium contraxit cum impedimento dirimente, non præmiſſis denuntiationibus, etiam ſi impedimentum iſ ignoraſſet, iuſdem ſubſciatur poenis. Quare iſ explicare debet nullitatem ſui Matrimonii: quia, neglexiſſe denuntiationes, difficiliorem tunc reddit diſpenſationem.

§. V. Quando tacentur Qualitates extrinſeca.

1. **A**ntonius, & Antonia, ſive divites, ſive inopes, ſive nobiles, ſive ignobiles, ſive vidui, ſive non vidui, ſimileſque qualitates Matrimonio extrinſecas habentes, neceſſitatè tamen habent eas explicandi, quando aliquam diſpenſationem à Pontifice expoſcunt?

2. Reſpondeo. Quamvis interdum conſultum, ſit, eas explicare ad facilitandam diſpenſationem; tamen non ex obligatione, quia illarum notitia, vel ignorantia non nocent diſpenſationi.

3. Excipit viduitatem ex parte ſceminæ Pontius, l. 8. c. 17. num. 42. notat enim, ſceminam viduam, præſertim habentem filios, debere manifeſtare, ſe eſſe talem, ſi petat diſpenſationem nubendi, v. g. conſanguineo, vel affini, quia Pontifex diſpenſando maxime intendit favere ſceminæ, ne innupta remaneat, quam miſerationem non habet reſpectu viduæ, de cuius ſecundis nuptiis iura nihil laborant.

4. Adverte tamen, quamvis ex te non obligeris, explicare tuos Titulos, tuas divitias, inopiam, nobilitatem, ignobilitatem, &c. tamen, ſi de his interrogeris, ſive tu, ſive tuus Procurator, debebis omnino veritatem aperire, ut nempe Darius arbitretur quantitatem Compoſitionis. Qui ſunt nobiles, & ſimilia, ſatis indicavi ſupra c. 7. n. 26.

§. VI. Quando tacentur ipſi individuales gradus, vel ſimilia perinentia ad conſanguinitatem, vel affinitatem.

1. **I**ndicavimus non multo antea, debere explicari, non ſolum impedimenta diverſa ſpecie, v. g. an ſit

impedimentum ex conſanguinitate, an ex affinitate, an ex crimine, an ex Voto, &c. ſed etiam, an ſit, veluti numero, an ſcilicet ſit conſanguinitas in primo gradu, an in tertio, &c. Adde nunc, debere etiam explicari, an ſit unica coniunctio, an multiplex ex utroque ſtipitibus, id eſt tum ex patris, tum matris, vel utriusque, &c. An ſit publica honeſtas ex Matrimonio, an ex ſponſalibus. An coniunctio ſit per lineam rectam, an per tranſverſalem, & an ſit ſpiritualis, &c. quæ Paternitas ſcilicet, an Compaternitas, quæ ſupra c. 5. ſ. 2. num. 2. explicavimus. Quod autem hæc coniunctio ſit ex Baptiſmo, vel ex Confirmatione, non eſt obligatio explicandi, quia ex utroque Sacramento patet eadem coniunctio.

2. In ſola Affinitate ex copula fornicaria ſatis eſſe neceſſe explicari, an ſit per lineam rectam, v. g. copulam habitam cum Matre ejus, quam ducere videtur cum Sorore indicare videtur Sanch. l. 8. matr. d. 24. n. 1. ſed quia, ob majorem peccati enormitatem, diffiſcultas tunc eſt diſpenſatio, explicari debere, colligi poſſit dictis §. 2. n. 3.

3. Præterea, ſi velis ducere Bertam, v. g. cum Sororem, v. g. Mariam cognoviſti, una eſt Affinitas, ſi Mariam centies cognoveris: at, ſi cognoviſti v. g. Bertæ Sorores, v. g. Mariam, & Agatham, quæ ſemel tantummodo ſingulas, ſæpe contraxiſſiſſe diſpenſationes ſpecialiter explicandas, licet ſint in eodem gradu. Lege Molinam traſſ. 1. de Inſtit. d. 16. l. 1. Averſa l. 8. matr. d. 24. n. 1. Verſ. Affirmandum tamen eſt, Quidam dicunt, Tunc apud Dianam p. 8. tr. 8. reſ. 60.

4. Atque ex priore parte huius dicti ſit, ut ſi ſimpliciter Pontifex pro hoc impedimento excoſtuta copula fornicaria habita cum unica Sorore Bertæ, quæ intendis ducere, Pontifex autem, ut conſuetum, mittat Delegato, ut expediat diſpenſationem, tu ante diſpenſationis expeditionem iterum, iterumque cognoscas eandem Sororem, ſit inquam, ut adhuc poſſit Delegatus diſpenſationem valide expedire, qui per iteratas copulas nova non inſurgit Affinitas. At ſi Delegatus iam diſpenſavit, poſtea verò tu eandem Matrem ante Matrimonium ritè initum, cognoscas, ſit, ut contrahas omnino novam Affinitatem à Pontifice neceſſariam de novo diſpenſandam. Ita Sanch. l. 8. matr. d. 24. n. 1. & 8. & communiter ap. Dianam p. 8. traſſ. 3. reſ. 45. ſed quia; nam prior ablata iam fuit per diſpenſationem, quare nunc de novo alia conſurgat neceſſe eſt.

§. VII. Quando tacentur gradus proximior.

1. **A**loyſius, & Aloyſia ſunt conſanguinei (ſi dic, ſi ſunt Affines) cum gradu ſecundo in tertio, vel tertio in quarto, &c. obligantur tamen, non ſolum explicare gradum remotiorem (propter quem ſolum requiritur diſpenſatio, quia ille eſt, qui conſtituit gradum coniunctionis, ut ſupra vidimus (qui locus omnino eſt recolendus) verum etiam gradum proximiorum, ſi petant diſpenſationem ad Matrimonium inſer impoſitum trahendum?

2. Reſpondeo. Quod obligentur in conſanguinitate & Affinitate ex copula licita non eſt dubium, quæ ſtatuerunt Gregorius XI. Clemens VII. Pius IV. & Pius V. Dixi (ex copula licita); nam, quando petatur diſpenſatio in ſolo foro Conſcientiæ Affinitas excoſtuta copula fornicaria, valere illam, quamvis gradum propinquiſoris mentio non fiat, dummodo non in preſentibus, nec eſſe neceſſarias literas declaratorias, monet rectè Sanch. lib. 8. matr. d. 24. num. 33. ſed quæritur Pius V. An obligentur ſub poena invaliditatis ſecundo, ut ſaltem ſub poena peccati.

3. Quoad primum, quando ſive per ignorantiam, ſive per malitiam, ſive bona, ſive mala fide tacitus ſui proximior gradus, qui ſit primus, eſſet invalida diſpenſatio, & invalidè à Delegato etiam ignoranter procedente, concederetur; At in caſu, in quo taciti fuerint proximior

miore gradus, qui sint alii à primo, esset valida, siue proximior sit vir, siue femina, ut contra Sanchez & Molinam recte probat Pontius lib. 8. c. 27. n. 27. Ratio horum satis illa efficax est, quia expressè ita decrevit Pius V. Sanctiss. A. end. edita 20. Augusti 1566. revocans Decretum Pii IV. quo sub clausula irritante volebat, semper quemcumque gradum proximiorum esse Pontifici proponendum.

In hoc Pij V. motu, duo notant rectè idem Pontius, ibidem, Leand. d. 14. de matr. quest. 39. aliique. Primò, Pontificem loqui tantum in consanguinitate, & Affinitate unde, & in affinitate orta, siue ex copula licita, siue illicita, quando, pro illicita fortè publica, petitur dispensatio in foro externo; non tamen loqui in publica honestate ex Matrimonio rato, in qua sufficit explicare gradum remotiorem.

Secundò, eundem motum non habere locum, cum gradus remotior est extra quartum, quia tunc non est necessaria dispensatio, ut declaravit Sacra Congregatio, & cetera.

4. Iam vero, praxis hodie est, ut si impetres à Pontifice dispensationem ducendi, v.g. Aloysiam tibi conjunctam secundo, in tertio gradu, ipse Pontifex non committat Delegato, ut dispense in dicto secundo gradu, sed, ut dispense in tertio gradu, & declarasset, ejusmodi matrimonio non obesse illum secundum: ejus declaratio commissio potest per litteras Pontificias separatas dari, sed hodie communiter video, dari in ipso Brevis dispensationis.

5. Inhas: Si alii gradus proximiores, præter primum, non obstant Matrimonio, cur addeuda est ejusmodi declaratio?

Respondeo. Ut obviam eat scandalo; cum enim nonnulli censuerint, ejusmodi alios proximiores gradus indigere dispensatione, voluerunt Pontifices, ne quis putaret, dispensatos in remotiori gradu nulliter matrimonium iniisse, voluerunt, inquam, ut ejusmodi declaratio expressè fieret.

6. Quoad secundam difficultatem, quod peccatum committatur, si dicti gradus proximiores, præter primum, taceantur. Dico duo, alterum de Delegato, alterum de ipsis Oratoribus dispensandis.

Nam, si delegatus, seu executor, cui commissæ est expeditio dispensationis, adverteret, seu sciret, Oratores copulasse, siue bona, siue mala fide, solum gradum remotiorem, tacuisse autem proximiores, peccaret mortaliter, exequendo eam dispensationem, teste Conrad. de Dispens. l. 7. c. 7. n. 59. quia ipse, qui operatur in foro externo, debet se conformare voluntati Pontificis, qui saltem pro foro externo statuerunt, ne concederetur dispensatio gradus remotioris sine declaratione prædicta quoad gradum proximiores.

7. At vero, si ipsi Oratores, petendo dispensationem remotioris gradus, taceant, etiam scienter, gradum proximiores præter primum, puto probabile esse, non peccare mortaliter, si omni scandalo obviatur, tota enim illa declaratio, non nisi ad scandalum amovendum ordinata est, atque adeo pro foro externo, non autem pro interno, quando dictus gradus proximior esse fortè occultus, vel alia via posset obviari scandalo, dando notitiam Decreti Pii V. declarantis, illos proximiores à primo nihil officere matrimonio.

8. Hanc doctrinam habent Sanchez, l. 8. matr. d. 24. n. 29. Pontius, l. 8. c. 17. §. 5. n. 26. Aversa, q. 19. sect. 5. Vers. Septimæ, &c. quia obligatio hæc tota, quanta quanta est, fundatur, ut diximus, adæquate in scandalo: quare hoc remotio, non apparet, unde peccatum mortale desumi possit. Addit insuper Pontius, l. c. n. 27. contra Sanchez id quod dictum est, intelligi eodem modo, tum de marito, tum de femina.

9. Inquirer Curiosus Textum Sacrorum, si valide est dispensatio tacito gradu proximioris, præter primum, Cur Urbanus VIII. per litteras in forma Brevis, quas affert Barbosa in Voto decisivo 3. sine, declarat nullum fuisse

Matrimonium duorum, qui solum perierant, & obtinuerant dispensationem pro tertio gradu consanguinitatis, cum tamen ipsi essent conjuncti in secundo cum tertio?

Respondeo, Hujus difficultatis Barbosa loc. cit. fateatur ingenue, se nescire solutionem. Ita etiam mihi respondet quidam Doctus Theologus à me de hæc quid sentiret, interrogatus, addens, & quidem merito, standum nihilominus nobis esse datæ hæc doctrinæ, pro qua sit Decretum Generale, & publicatum Pii V. Profecto, cum non sit credibile, Urbanum VIII. per litteras privatas voluisse abrogare dictum Generale Decretum, mihi videtur, esse putandum in memoratis privatis litteris aliquem interfuisse errorem, à Ministris commissum.

§. VIII. Quando taceatur copula incestuosa inter dispensandos habitam.

1. Sensus questionis est: an incestus, quem forte commiserunt inter se Oratores petentes dispensationem (quod antea erat impedimentum solum impediens, hodie verò, ut supra vidimus, nullum impedimentum est) an, inquam, ejusmodi incestus, si non tanquam illi dispensandum sit, sed propter alias causas, sit Pontifici proponendus; ut valida impetretur dispensatio ab ipsis, qui sunt consanguinei vel affines, ad finem ineundi Matrimonium?

Dico (ad finem ineundi Matrimonium) nam, si Matrimonium contraxerunt, multo magis, si consummarunt, non præmissa Consanguinitatis, vel Affinitatis dispensatione, tunc incestum hunc esse exponendum certum est, & nos diximus supra §. 4. Porro celebris est præsens questio, duplex circa illam sententia est.

2. Prima, quam sequitur Pontius l. 8. c. 17. §. 6. alii- que mox citandi n. 15. dicit prædictos non obligari ad copulam, vel copulas manifestandas, etiam spe facilioris dispensationis, inter se habitas, nec ob tale silentium invalidam reddi dispensationem. Fundamentum est duplex.

Primum, quia nullo jure requiritur ejusmodi incestus expressio.

Secundum, quia argumenta secundæ sententiæ eam expressionem requirentis facile solvuntur, ut videre poteris apud eundem Pontium, & apud Fagundez præcep. 8. Dical. cap. 1. i. qui loquens de copula incestuosa occulta, sic primam hanc sententiam explicat. In hac opinione prima dicendum est, siue copula occulta fuerit habitata ante dispensationis petitionem, siue post petitionem ipsius, siue ante expeditionem Ordinarii, siue post illam; non esse necessarium explicandam, nec vitare dispensationem, etiam si malitiosè, vel per ignorantiam fuerit suppreffa. Hactenus ille.

3. Secunda, quam sequitur Sanchez, l. 8. matr. d. 25. num. 8. cum aliis mox citandis num. 5. docet prædictos, si habuerunt, copulam (& quidem consummatam) debere omnino eam explicare, ut etiam spem facilioris dispensationis si hæc adfuit, secus nullam fore dispensationem, siue ex malitia, siue ex errore, siue ex ignorantia non expliçetur. Fundamentum est item duplex.

Primum, quia ita est stylus Curiz. Secundum, quia Pontifex aliquando interrogat, an intercesserit ejusmodi copula incestuosa, injungitque convenientem penitentiam, quod est signum incestum, quamvis hodie non sit amplius impedimentum, conjunctum tamen impedimentum consanguinitatis, vel Affinitatis difficiliorem reddere dispensationem, unde, & propterea debeat exponi.

4. Explicat autem Sanchez, aliique hanc secundam sententiam. Primò, ut si sit copula occulta, manifestetur solum Penitentiariz, tacitis nominibus supplicanti- um. Secundò, ut hæc obligatio imponatur dumtaxat, quando copula est incestuosa ex parte utriusque, hoc

est, quando uterque scit, esse consanguineos vel affines. Tercio, ut item solum sit obligatio eam explicandi quando copula præcessit supplicationem Pontifici factam, & quando præcessit executionem à Delegato, non verò, quando habita est post executam dispensationem, licet antequam Matrimonium de præsentis contraheretur, quia tunc cum præcesserit dispensatio, illa copula non est in rigore incestuosa. Quarto, non esse necessesse explicare numerum copulatum cum eadem fortè habitatum, quia hæc multiplicitas cum eadem non affert novum impedimentum iuxta ea, quæ nos supra §. 6. num. 3. docuimus. Quinto, non esse necesse, explicare copulam habitam inter conjunctos conjunctione legali, vel spirituali, vel conjunctione publicæ honestatis, quia hæc non est propriè incestus: ita illi. Sed debere explicari in hac sententia, putat Castropalaus *loc. mox citat. num. 7.* quia putat, esse propriè in specie incestus.

5. Ex his sententiis priorem sequuntur Doctissimi viri, ut Pont. *l. c. G. Hott. d. 26. diff. 5. Averl. g. 19. sect. 6. Perez d. 46. sect. 7. Diana p. 1. tr. 10. resol. 44. Sed p. 4. tr. 4. resol. 135. se retractat.* Et ipse Sanchez, quamvis sequatur posteriorem, fatetur tamen, esse hanc probabilem, saltem de copula occulta, & in foro interno. Posteriorem verò, quæ est communior, multo plures, ut Sanchez. *l. c. & alii 18. citati ab ipso, & à Barb. in Voto decis. 83. n. 14. & Voto 17. n. 57. Fagund. præcept. Decal. 8. n. 11. Castropalaus d. 4. de spons. p. vlt. §. 3. n. 4. Dian. dist. ref. 135. amplectuntur, ita ut ego, sic concludam, sicuti concludit his verbis Fagundez *loc. cit.* Si meum iudicium expectes circa has opiniones, dico primam, quæ loquitur de occulta, & in foro interno, esse valde probabilem secundam probabiliorē & ordinariē in praxi tenendam.*

6. Porro illud in omni sententia monendum; Si fortè Pontifex in litteris quibus Delegato committit dispensationem exequendam, explicite hanc clausulam inserat: *Dummodo copula non intercesserit, v. d. Dummodo non intercesserit, sub spe facilioris Dispensationis;* Executor Dispensationis, debere omnino supplicantes interrogare, ipsosque teneri, verum respondere, alioqui nulla esset dispensatio, ut item esset nulla, si intercessisset copula, &c. & ipse dispensaret.

Addit tamen rectè Sanchez, *l. 8. d. 25. n. 13.* necessariam distinctionem. Nam, quando executor pro foro externo dispensat, non potest interrogare de copula occulta, de qua non addit infamia æquivalens semiplenæ probationi: quod si interroget, poterunt supplicantes negare sub apta æquivocatione, quamvis fortè adesset aliqua suspicio de illa, nec per dictam negationem vitabitur dispensatio: At quando Executor dispensat pro foro interno, ut solet esse Confessarius per Pœnitentiarium Delegatus; debet interrogare de copula occulta, & supplicantes fateri debent, eaque supposita, non poterit Confessarius dispensationem exequi, quod, si exqueretur, exqueretur nulliter, ut item nulliter daretur, si falso illam negarent supplicantes. Vide hæc latius apud Sanchez, & Castropalaum, aliosque citatos. Idem proportionaliter dic, quando adest clausula, dummodo non adfuerit spes facilioris dispensationis, de qua plura vide apud Dianam *loc. cit.*

CAPVT X.

Expressio falsæ, quandomam vitiat dispensationem.

1. **N**Vper cap. 8. num. 4. post explicationem causæ finalis, & causæ impulsivæ. Regulam generalem cognoscendi, quandomam vitatur gratia à Principe concessa attulimus: illam ergo præsentis argumento sic breviter applica: Nulla redditur dispensatio Matrimonialis ex falsitate, quam proponis, quando illam à Pontifice postulas, si falsitas est in causa finali, si vero in

causa impulsiva, valida est. Recole omnino eam in dicta, quibus in memoriam redactis, discimus aliquos speciales casus pertinentes ad dictam expressionem falsi, ad quam etiam spectant ea, quæ fortè per causam Pontifici proponuntur.

§. I. Quando falsò proponitur Impedimentum non pro altero.

1. **A**ntonius proposuit, se esse Bertæ affinem in tertio gradu, v. g. cum esset in tertio gradu consanguineus, obtrivine valide dispensationem matrimonii cum eadem Bertæ?

Respondeo nequaquam cum Sanchez *lib. 8. de matr. disp. 24. num. 5. & 10. Pyrrh. Contrad. in Dispens. lib. 1. cap. 5. à num. 71. & univèrsaliter scito, non valere dispensationem, si vnum impedimentum caputur in alio, quia cum hæc sint impedimenta diversæ, nulla parer Pontificis voluntas in rescripto, per quem plures colligere, ipsum dispensasse in impedimento, quod non fuit ipsi propositum: Excipti tamen hic portella supra diximus in vnicò illo casu, quando illud vnum impedimentum involvebatur in alio. *Leges p. 24. q. 4. num. 9.**

2. Neque dicas, Pontificem, si scivisset, dispensationem id dicas, inquam, quia conditio nil ponit in dispensatione. Cum ergo ea in hoc casu pariter non sit, quia Pontifex impedimentum verum nunquam cognovit, ideo remanet, impedimento vero non fuisse dispensatum.

3. Diana p. 1. tr. 10. de legib. ref. 36. V. Nona enim *l. 3. ref. 64. sine*, putat executorem posse valide executam dispensationem consanguinitatis, licet in Bertæ dicitur Affinitatis, sed lege Conradum *l. c.* qui rectè illam pugnat. Portella item in *Respons. moral. t. 2. col. 40.* ex parte Dianæ, citatque pro se Bonacinam, sed hanc rationem non affert.

§. II. Quando falso proponitur gradus conjunctionis, sed unus pro alio.

1. **S**ed quid si error, seu falsitas contingere in gradus ejusdem conjunctionis?

Respondeo cum necessaria distinctione. Si enim pro gradu proximior expressisti remotiorem, ut, si secundo consanguinitatis, expressisti tertium, invalida erit dispensatio: vide Sanchez *l. c. n. 2.* sic enim manifestè Pontifex non cognosceret quantitatem gradus, quem concederet. At, si contra, pro remotiore expressisti proximiorē, etiam advertenter, ut, si cum esset in tertio exposuisti, esse in secundo, probabile est ut habet Sanchez *l. c. n. 17.* valere dispensationem, quia cum Pontifex concedat, tollere impedimentum, satis videtur tollere, dum tollit in eo strictiori gradu, in quo sine dubio inhibetur, quia minus strictus est. Quare in hoc non loquor Conradum *l. c. n. 94.* sententiam oppositam, licet, ut teat, probabiliter.

§. III. Quando proponitur unica causa falsa.

1. **S**atque hæc viquequaque falsa, corrumpit causam dispensationis; cum enim dispensatio semper debeat ex causa, si hæc falsa sit, cum tunc nulla sit dispensatio, non datur.

2. Dixi (viquequaque falsa) nam posset esse ipsa falsa, sed motivum, quod apparet in illa posset esse verum, ex alia causa non proposita. Proponis v. g. ut Pontifex dispenseret ad matrimonium inter Antonium, & Antoniam, quia secus hæc ob carentiam dotis remaneret innupta; falsa autem est, eam carere dote; verum tamen est, eam remansuram innuptam, sed ex alia causa, quæ non fuit, proposita, nempe, v. g. ex deformitate, vel grandæva ætate, ex infamia contra ipsam exercita, ex simili alio defectu. Tunc ergo valida est dispensatio.